

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2003 vp

Hallituksen esitys konkurssilainsäädännön uudistamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä kesäkuuta 2003 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen konkurssilainsäädännön uudistamiseksi (HE 26/2003 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta (PeVL 13/2003 vp) ja talousvaliokunta (TaVL 15/2003 vp) ovat antaneet asiasta lausuntonsa, jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Liisa Lehtimäki, oikeusministeriö
- finanssisihteeri Mikko Leinonen, valtiovarainministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Jorma Immonen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- hallitusneuvos Raili Hartikka, työministeriö
- hovioikeudenneuvos Antti Kuningas, Helsingin hovioikeus
- kärjäjäätuomari Elina Haapasalo, Helsingin kärjäjäoikeus
- johtava kihlakunnanvouti Heikki Mälkki, Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto
- konkurssiasiamies Eero Lyytikäinen, konkurssiasiamiehen toimisto
- puheenjohtaja, asianajaja Matti Nenonen, konkurssiasiaain neuvottelukunta
- rikosylitarkastaja Kimmo Markkula, keskusrikospoliisi

- apulaisjohtaja Timo Niutanen, Verohallitus
- lakimies Jari Suurla, Kuluttajavirasto
- lakiasiaainjohtaja Marja Karimeri, Finnvera Oyj
- päälakimies Risto Airikkala, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- asianajaja Pekka Jaatinen, Suomen Asianajajaliitto
- puheenjohtaja Timo Mäki, Suomen Perimistoimistojen Liitto ry
- lakimies Hannu Ijäs, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry
- osastopäällikkö Leena Linnainmaa, Keskuskauppakamari
- kärjäjäätuomari Mikko Saleva, Kärjäjäoikeustuomarit ry
- lakimies Elli Myllylä, Suomen Pankkiyhdistys
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät ry
- osastopäällikkö Markku Riikonen, Työeläkevakuuttajat TELA
- professori Erkki Havansi
- projektipäällikkö Markku Hirvonen
- tutkija, oikeustieteen kandidaatti Tuomas Hupli
- konkurssilakityöryhmän puheenjohtaja, oikeusneuvos Mikko Könkkölä.

Viitetiedot

Eduskunta on juuri saanut käsiteltäväkseen hallituksen esityksen HE 153/2003 vp laiksi konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Tuohon ehdotukseen, samoin kuin nyt käsiteltävänä olevaan eh-

dotukseen, sisältyy ehdotus kaupparekisterilain 19 §:n muuttamisesta. Lakiehdotukset on yhteensovitettava eduskunnassa.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi konkurssilaki. Sillä kumottaisiin vuodelta 1868 oleva konkurssisääntö. Uusi laki olisi konkurssia koskeva laaja täytäntöönpano-oikeudellinen yleislaki. Se sisältäisi säännökset muun muassa konkurssin alkamisen edellytyksistä, konkurssivelallisen asemasta, konkurssimenettelyn eri vaiheista, konkurssisaatavista, konkurssihallinnosta sekä konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoidosta ja myynnistä. Ehdotettu laki ei aiheuta merkittäviä muutoksia konkurssimenettelyyn taikka velkojien tai velallisen asemaan. Raukeavien konkurssien vaihtoehdoksi ehdotetaan julkisselvitystä, jossa konkurssi siirtyy vel-

kojien hallinnosta konkurssiasiamiehen määräämän julkisselvittäjän vastuulle.

Ehdotuksessa on otettu huomioon 1990-luvulla konkurssisääntöön tehdyt useat lainsäädäntömuutokset. Muun muassa konkurssiin asettamisen edellytysten osalta ehdotus on samansäiltöinen kuin muiden Pohjoismaiden lainsäädäntö.

Uuden konkurssilain vuoksi ehdotetaan eräitä muutoksia useisiin muihin lakeihin.

Esitys liittyy vuoden 2004 talousarvioesitykseen. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Lainsäädännön tarpeellisuus

Voimassa oleva konkurssisääntö on alun perin vuodelta 1868. Siten se on runsaan 130 vuoden ikäinen. Tosin konkurssisääntöä on varsinkin 1990-luvulla uudistettu asiakokonaisuuksittain. Säännöstö ei enää muodosta selkeää kokonaisuutta. Lakivaliokunta onkin aikaisemmissa kannanotoissaan useaan kertaan kiirehtinyt konkurssilainsäädännön kokonaisuudistusta.

Uudistusesitys on tervetullut. Se on huolella valmisteltu, ja siihen on yleisesti suhtauduttu myönteisesti, joten valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Lainsäädännön tavoitteet ja niiden toteutus

Hallituksen esityksen yleiseksi tavoitteeksi on asetettu selkeän ja ennakoitavan konkurssilain säätäminen. Lainsäädännön on oltava joustavaa, jotta erilaisia velallisia ja erikokoisia konkurssipesiä koskevat erityistarpeet voidaan ottaa riittävästi huomioon. Konkurssimenettelyn tulee olla mahdollisimman tehokasta ja tuloksellista sekä läpinäkyvää. Lainsäädännön tulee osaltaan turvata rahoitus- ja vakuusjärjestelmän toimivuus. Myös velallisen edut ja oikeudet on otettava asianmukaisesti huomioon. Velalliseen ja konkurssihallintoon kohdistuvia selvittely- ja valvontamahdollisuuksia on kehitettävä.

Valiokunnan käsityksen mukaan tavoitteet on onnistuttu toteuttamaan hyvin. Konkurssilaista on saatu selkeä ja nykyaikainen säännöstö. Siihen ei sisälly suuria periaatteellisia uudistuksia, eikä se aiheuta merkittäviä muutoksia konkurssimenettelyyn taikka velkojien tai velallisen asemaan. Esitykseen sisältyy kuitenkin kolme asia-

kokonaisuutta, joista on esitetty ristiriitaisia ja toisilleen vastakkaisia käsityksiä. Tällaisia ovat

- velkojen päätösvallan käyttämistä koskevat säännökset, joissa on päädytty nykytilan säilyttämiseen niin, että myös pantivelkojat osallistuvat kaikkeen päätöksen tekoon,
- luottolaitoksia koskeva kuittauskielto, joka on uusi ja perustuu näkemykseen, että nykyinen rajoittamaton kuittausoikeus merkitsee pankeille etua muihin velkoihin verrattuna ja aiheuttaa sen, että velallisen tilillä olevat käyttövarat eivät tule konkurssipesän hyväksi, ja
- pesänhoitajia koskevat säännökset, joiden pohjana on vuonna 1995 toteutettu osauudistus.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että esitys muodostaa tasapainoisen kokonaisuuden, jota ei ole syytä pääperiaatteiden osalta muuttaa.

Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että uuden lainsäädäntökokonaisuuden toimivuutta käytännössä seurataan. Valiokuntaa kiinnostaa erityisesti se, kuinka konkurssimenettelyn toimivuuteen vaikuttaa pesänhoitajan tehtävien lisääminen kuten esimerkiksi siirtyminen järjestykseen, jossa pesäluettelo vahvistetaan tuomioistuimessa vain pesänhoitajan sitä erityisesti vaatiessa.

Konkurssien raukeaminen ja julkisselvitys

Voimassa olevan lain mukaan konkurssi määrätään raukeamaan, jos pesän varat eivät riitä konkurssikustannuksiin eikä kukaan velkojista ota vastatakseen näistä kustannuksista. Ehdotuksen mukaan konkurssin raukeamisesta päätetään myös silloin, kun varat tosin riittäisivät konkurssipesän kustannuksiin, mutta konkurssipesästä velkojille tuleva kertymä jää niin vähäiseksi, ettei konkurssin jatkamista voi pitää tarkoituksenmukaisena. Pyrkimyksenä on, että vähävaraiset pesät selvitettäisiin ja realisoitaisiin nykyistä enemmän ulosottomenettelyssä. Konkurssin jatkaminen tilanteessa, jossa vain pesänhoitaja saa

konkurssipesästä suorituksen, ei ole taloudellisesti järkevää.

Raukeavien konkurssien vaihtoehdoksi otetaan käyttöön julkisselvitys, jossa konkurssi siirtyy velkojen hallinnosta konkurssiasiamiehen määräämän julkisselvittäjän vastuulle.

Ehdotus tulee johtamaan siihen, että aikaisempaa useampi konkurssi raukeaa. Valiokunnalle on esitetty ristiriitaisia arvioita raukeavien konkurssien määrästä. Oikeusministeriön esittämän uusimman arvion mukaan raukeamiset lisääntyvät ehkä noin parilla sadalla tapauksella vuodessa.

Asiantuntijakuulemisessa on arvioitu, että uudistus voi johtaa konkursseihin liittyvien väärinkäytösten valvonnan heikkenemiseen ja että uudistus hyödyttää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Asiantuntijoiden huolet ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan ylimitoitettuja. Edelleenkin kaikissa alkaneissa konkurseissa tullaan laatimaan velallisesta ja velallisen konkurssia edeltäneestä toiminnasta velallisselvitys. Tämä selvitys, joka toimitetaan aina mm. syyttäjälle ja konkurssiasiamiehelle, on pohja jatkotutkimuksille. Sen perusteella on, jos epäilyjä väärinkäytöksistä ilmenee, ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin, kuten erityistarkastuksiin tai muihin selvityksiin. On huomattava myös se, että jos prosessin alkuvaiheessa ei ilmene epäilyttävää, konkurssin jatkuminen raukeamisen sijasta ei ole tae siitä, että mahdolliset väärinkäytökset tulisivat ilmi myöhemminkään.

Esityksen tarkoituksena ei ole se, että vähävaraiset konkurssipesät pääsääntöisesti selvitettäisiin julkisselvityksenä. Tällöinhän konkurssit eivät raukeaisikaan, vaan ne siirtyisivät julkisen vallan kustannuksella selvitettäväksi. Julkisselvityksen käyttöönoton tarkoituksena on laajentaa konkurssiasiamiehen keinovalikoimaa ja toimintamahdollisuuksia erityisesti harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi.

Valiokunta pitää konkurssin raukeamista koskevia säännöksiä asianmukaisina ja julkisselvityksen käyttöönottoa hyvänä asiana. Julkisselvityksestä on kuitenkin hyötyä vain edellyttäen, että tarkoitusta varten varataan riittävät resurssit. Vuoden 2004 talousarvioehdotukseen ei si-

sälly tällaisia määrärahoja. Valiokunta edellyttää, että tilanne korjataan viimeistään valtion vuoden 2005 talousarvioesityksessä, ja ehdottaa tätä koskevan lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Saatavan määrän selvittäminen ja velan riittäminen

Valiokuntakäsittelyn aikana on tullut esiin velallisten huoli siitä, että he jäävät konkurssimenettelyssä alakynteen, kun eivät tiedä velkojensa määrää eivätkä ole aina saaneet käsiinsä alkupe räisiä velkakirjoja. Tämän johdosta valiokunta toteaa seuraavaa.

Konkurssin yhtenä tarkoituksena on konkurssipesän varojen ja velkojen selvittäminen. Tätä varten pesähoitajan on laadittava velallisen varoista ja veloista pesäluettelo, jossa ovat riittävästi eriteltyinä ainakin velallisen omaisuus konkurssin alkaessa ja arvio rahaksimuuton tuloksesta sekä velallisen velat ja muut sitoumukset.

Velkojien on puolestaan valvottava saatavansa toimittamalla pesähoitajalle valvontakirjelmä, jossa on ilmoitettava tarkat, laissa yksilöidyt tiedot saatavasta.

Tämän jälkeen pesähoitajan on laadittava jakoluetteloehdotus, josta näkyy, miten pesän varat jaetaan velkojien kesken. Jakoluetteloehdotuksen laatimisen yhteydessä pesähoitajan velvollisuutena on tarkistaa saamisten oikeellisuus. Pesähoitajalla, velkojalla ja velallisella on oikeus riittää vaadittu saaminen. Viimeistään riitautuksen yhteydessä velkojan on todistettava saatavansa oikeellisuus. Tuomioistuimien tutkii riitautukset ja päättää niistä. Tuomioistuimen on vahvistettava jakoluettelo. Tuomioistuimen päätökseen voi hakea muutosta, ja vahvistetun jakoluettelon oikaiseminen ja muuttaminen on mahdollista.

Valiokunnan käsityksen mukaan lakiin sisältyvät säännökset antavat velalliselle hyvän oikeusturvan. Käytännössä on tärkeitä, että pesähoitajat ovat tehtävissään tasapuolisia niin kuin asianomaiset säännökset edellyttävät.

Julkisoikeudellisten saatavien riittäminen

Hallituksen esityksessä ei ole kiinnitetty erityistä huomiota julkisoikeudellisen saatavan, erityisesti verovelan, riittämiseen konkurssissa. Tämä on johtanut kritiikkiin, jossa ehdotuksen on katsottu loukkaavan velkojien tasapuolisuuden periaatetta, kun yksittäisellä velkojalla ei ole oikeudellisia keinoja riittää verovelkoja tai muita julkisoikeudellisia saatavia.

Ehdotuksen yhtenä pääperiaatteena on, että velkojien on valvottava saatavansa saadakseen jako-osuutta konkurssissa. Tässä suhteessa ei tehdä eroa yksityisoikeudellisten ja julkisoikeudellisten saatavien kesken. Velallisella, pesähoitajalla ja velkojilla on myös oikeus riittää velkojan saatava, jos saatavan perustetta, määrää tai sille vaadittua etuoikeutta ei pidetä oikeana. Toinen, nykyistä lakia vastaava periaate on, että konkurssisaatavia koskevat riittäisyydet käsitellään siinä järjestyksessä kuin ne käsitellään muutenkin. Yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävien, lähinnä yksityisoikeudellisten saamisten, riittäisyyksien käsittely on kuitenkin keskitetty nykyisen lainsäädännön mukaisesti konkurssiasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle. Julkisoikeudelliset saatavat, kuten verosaatavat ja eräät lakisääteiset vakuutusmaksusaatavat, vahvistetaan ja maksuunpannaan ja niitä koskevat valitukset käsitellään edelleen siinä menettelyssä ja järjestyksessä kuin konkurssin ulkopuolella.

Konkurssin alkaessa velallisen omaisuuden ja muiden taloudellisten asioiden hoito siirtyy konkurssihallinnolle, jota edustaa pesähoitaja. Pesähoitajan tehtäviin kuuluu huolehtia myös siitä, että velallisen osalta verotus ja muut julkiset maksut määrätään asianmukaisesti. Tarvittaessa pesähoitajan on käytettävä verovelvolliselle kuuluvia oikeussuojakeinoja, jos maksuunpano ei ole oikea. Hallintomenettelyssä (esim. verotuksessa) ja hallintolainkäytössä puhevaltaa käyttää yleisten konkurssioikeudellisten periaatteiden mukaan pesähoitaja. Myös velallisella tulee olla rinnakkainen puhevalta, maksuunpanopäätös sitoo konkurssin ulkopuolellakin. Sitä vastoin hallintomenettelyä ja hallintolainkäyttöä koskevassa lainsäädännössä ei ole tunnustet-

tu yksittäiselle konkurssivelkojalle puhevaltaa velallisen verotusta koskevissa asioissa.

Valmistelun yhteydessä ei ole ilmennyt erityistä tarvetta antaa yksittäiselle velkojalle puhevaltaa em. julkisoikeudellisten saatavien määrittämistä ja vahvistamista koskevissa asioissa. Kysymyksessä on aina saamissuhde, jossa maksuvelvollisuus ja sen perusteet on laissa määriteltä ja maksuvelvollisuuskin on yleensä viranomaisen vahvistama. Siten julkisoikeudellisiin saamissuhteisiin ei yleisesti voi liittyä sellaisia epäselvyyksiä kuin esim. yksityisoikeudellisiin saamissuhteisiin.

Järjestely ei heikennä velkojan oikeusturvaa, koska pesänhoitajan on toimittava tehtävässään kaikkien velkojien eduksi. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että pesänhoitajan on ryhdyttävä toimenpiteisiin havaittuaan maksuunpanopäätöksen vääräksi. Myös yksittäinen velkoja voi kääntyä pesänhoitajan puoleen asioiden selvittämiseksi.

Edellä kerrottu selvittely on kuitenkin osoittanut, että esityksessä ei ole kiinnitetty asiaan riittävää huomiota. Säännösten selkeyttämiseksi valiokunta esittää jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kahden pykälän tarkistamista.

Asunnon säilyttäminen ja henkilökohtainen konkurssi

Valiokuntakäsittelyssä on noussut esiin yrittäjien tarve ja toive henkilökohtaisen konkurssin mahdollisuudesta sekä oman asunnon saamisen suojaosuuden piiriin.

Valiokunta toteaa, että velallinen voi yksityishenkilön velkajärjestelyssä säilyttää tietyin edellytyksin omistusasuntonsa. Säännöksiä omistusasunnon säilyttämisestä konkurssitilanteessa ei ole sisällytetty hallituksen esitykseen, koska velallinen voi torjua konkurssin hakeutumalla velkajärjestelyyn. Jos taas konkurssivelallinen on yhtiö ja yrittäjä on asettanut omistusasuntonsa yritysvelkojen vakuudeksi, yrittäjä voi niin ikään turvautua velkajärjestelyyn omistusasuntonsa säilyttääkseen. Ylivelkaantuneiden yksityishenkilöiden yhdenmukaisen kohtelun vuoksi esitystä valmisteltaessa on pidetty tärkeänä, ettei velallinen saa konkurssissa toisenlaista, mahdollisesti jopa parempaa asemaa,

kuin jos hänen yritystoimintansa olisi päättynyt muulla tavoin.

Konkurssilain mukaan velallisen omaisuus on myytävä niin, että siitä saadaan mahdollisimman hyvä myyntihinta. Tämä periaatteellinen säännös voi edesauttaa asunnon erottamista maatilasta tai muusta kiinteistöstä ja myyntiä velallisen lähipiiriin kuuluvalla.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriössä selvitetään keväällä 2004 mahdollisuus ns. henkilökohtaiseen konkurssiin ja oman asunnon turvaamiseen maksukyvyttömyysmenettelyissä. Tällöin pyritään selvittämään, voisiko velkavastuusta vapautuminen olla nykyistä helpompaa ja saisiko se laajaa kannatusta. On vaikeasti arvioitavissa, mitkä taloudelliset vaikutukset tämänkaltaisella uudistuksella on ja miten pitkälle ne huomioon ottaen voidaan mennä.

Lakivaliokunta, aikaisempiin kannanottoihinsa ja talousvaliokunnan lausuntoon viitaten, pitää ensi kevään selvitystyötä tärkeänä ja toivoo, että siinä saadaan aikaan konkreettisia yrittäjien asemaa helpottavia tuloksia.

Koulutus

Valiokuntakäsittelyssä on selkeästi käynyt ilmi esityksen olevan niin laaja, etteivät edes valiokunnassa kuullut asiantuntijat ole havainneet kaikkia lakiehdotukseen sisältyviä, toisiaan täydentäviä pykäläiä. Myös se, milloin konkurssilain täydennyksenä on tarkoitus soveltaa yleisiä prosessisäännöksiä, on osoittautunut vaikeaksi. Muun muassa näistä syistä valiokunta pitää välttämättömänä, että ennen lainsäädännön voimaantuloa lainsoveltajille ja tärkeimmille käyttäjäryhmille järjestetään riittävä ja kattava koulutus.

Asiakokonaisuuteen liittyvä muu lainsäädäntö ja ohjeistus

Valiokuntakäsittelyssä on kiinnitetty huomiota siihen, että konkurssilaille on liittymäkohtia useaan muuhun lakiin, joista osa on edelleen uudistamisen tarpeessa. Sen vuoksi valiokunta esittää seuraavaa.

Konkurssilain suhde muihin maksukyvyttömyysmenettelyihin

Uudessa konkurssilaissa ei ole viittaussäännöksiä yrityksen saneerauksesta ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuihin lakeihin. Näitä ei ole pidetty tarpeellisina, koska lainsäädännössä pyritään nykyisin välttämään useampikertaisia ristiinviittaussäännöksiä.

Konkurssimenettelyn suhde näihin menettelyihin käy ilmi yrityksen saneerauksesta ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetuista laeista. Saneeraushakemusta koskevan muutoksenhakemuksen merkityksestä konkurssihakemukselle säädetään yrityksen saneerauksesta annetun lain 96 §:n 2 momentissa seuraavaa: Jos päätökseen, jolla hakemus saneerausmenettelystä on hylätty, on haettu muutosta ja ennen asian ratkaisemista muutoksenhakutuomioistuimessa on velallinen asetettu konkurssiin, konkurssi raukeaa, jos saneerausmenettely aloitetaan.

Immateriaalioikeudet

Immateriaalioikeuksien merkitys yritystoiminnassa on jatkuvasti kasvanut. Sen vuoksi näiden oikeuksien konkurssioikeudellisen aseman tarkistaminen olisi tarpeen.

Hallituksen esitystä valmisteltaessa pyrittiinkin siihen, että konkurssissa tekijänoikeus ja käyttöoikeus hyödyllisyysmalliin tai malliin voitaisiin muuttaa rahaksi velkojien etua nykyistä paremmin hyödyntävällä tavalla. Asia kuitenkin osoittautui riittaiseksi ja vaikeaksi, joten päädyttiin siihen, että immateriaalioikeuksien sääntely konkurssitilanteessa selvitetään ja toteutetaan erillisenä hankkeena myöhemmin.

Kuolinpesän konkurssi

Valiokuntakäsittelyssä on kiinnitetty huomiota myös perintökaaren velkavastuusäännösten uudistamistarpeeseen.

Kuolinpesän velkavastuusäännöstöön liittyen eduskunta on käsitellessään ulosottolain ositaisuudistusta vuoden 2002 valtiopäivillä hyväksynyt lakivaliokunnan ehdottaman lausuman, jonka mukaan hallituksen on nyt kulumassa olevalla vaalikaudella annettava eduskunnalle esitys siitä, miten kuolinpesässä otetaan huomioon

sellainen saatava, jota koskeva ulosottoperuste on päättynyt (LaVM 34/2002 vp — HE 216/2001 vp). Valiokunnan saaman tiedon mukaan esitys asiasta on tarkoitus antaa vuodenvaihteessa.

Kauppakaari

Valiokunnalle on esitetty, että tässä yhteydessä kumottaisiin muodollisestikin vuodelta 1734 olevat kauppakaaren 16 luvun 5—9 § ja 17 luvun 7 §.

Vaikka säännökset ovat menettäneet merkityksensä, ne eivät liity vain konkurssiin eivätkä sen vuoksi ole valmistelun yhteydessä tulleet esille. Oikeusministeriö on ilmoittanut, että mainitunlaisten vanhentuneiden säännösten kumoaminen toteutetaan erillisenä hankkeena.

Asetus konkurssipesien hallinnon valvonnasta ja konkurssiasiaain neuvottelukunnan ohjeet

Tämän hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä on useaan kertaan noussut esille tarve muuttaa konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettua asetusta sekä konkurssiasiaain neuvottelukunnan ohjeistusta. Nämä muutostyöt on otettu huomioon lainvalmisteluprosessissa, ja ne toteutetaan ennen konkurssilain voimaantuloa.

*Yksityiskohtaiset perustelut***1. Konkurssilaki***3 luku. Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset*

2 §. *Vilpittömän mielen suoja.* Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan vilpittömän mielen suojan edellytyksenä on, että henkilö ei tiennyt eikä hänen pitänytäkään tietää konkurssista. Myös 3 momentin 1. lause on kirjoitettu näin. Sen sijaan 3 momentin 2. ja 3. lauseessa vilpittömän mielen vaatimus näyttäisi supistuneen siihen, että henkilö ei tiennyt asiasta, ts. ei siis vaadittaisi, että hänen ei pitänytäkään tietää.

Tämä ei kuitenkaan ole ollut tarkoituksena. Jotta asiasta ei ilmenisi epätietoisuutta, valio-

kunta ehdottaa 3 momentin 2. ja 3. lauseen sanonnallista tarkistamista.

4 luku. Velallisen asema konkurssissa

4 §. Velalliselle tulleet viestit ja muut lähetykset. Pykälässä on säännökset pesähoitajan oikeudesta ottaa velalliselle tulleet viestit ja muut lähetykset haltuunsa ja avata ne.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että säännöksen kirjoittamistapa on ongelmallinen luottamuksellisen viestin suojan kannalta, minkä vuoksi säännöksen sanamuodon täsmentämistä pitäisi vielä harkita.

Lakivaliokunta ehdottaa 1 momentin muuttamista niin, että pesähoitajan viestien haltuunotto- ja avaamisoikeuden rajoitukset käyvät ilmi pääsäännöstä. Vastaavasti valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin tarkistamista niin, että se koskee vain velallisen taloudelliseen toimintaan ja konkurssipesän selvittämiseen liittyviä posti-lähetyksiä.

11 §. Pakkokeinot velallista kohtaan. Pykälän mukaan velalliseen kohdistettavia pakkokeinoja ovat (1) uhkasakon asettaminen, (2) uhkasakon tuomitseminen ja (3) painostusvankeus, jonka pituus on enintään kuusi kuukautta. Uhkasakko on ensisijainen pakkokeino. Sitä asettamatta tai tuomitsemattakin velallinen voidaan määrätä vankeuteen, jos on ilmeistä, että hän niskoittelee uhkasakosta huolimatta, esimerkiksi on konkurssihakemuksesta tiedon saatuaan poistunut maasta tai pysyttelee muuten tavoittamattomissa.

Painostusvankeuden enimmäiskesto. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt erityistä huomiota painostusvankeuteen ja todennut, että vapaudenriistomahdollisuuden olemassaolo sellaisenaan on arvioitavissa verraten tehokkaaksi keinoksi niskoittelevaa velallista vastaan. Valiokunnan mielestä onkin aiheellista vielä arvioida, onko painostusvankeuden enimmäisajan pidentäminen kahdesta kuuteen kuukauteen tarpeen. Ehdotettua lyhyempi painostusvankeusaika olisi perustuslakivaliokunnan mielestä selvästi paremmin sopusoinnussa perusoikeusjärjestelmän kanssa.

Lakivaliokunta toteaa, että pakkokeinot ovat konkurssimenettelyssä tarpeen, koska velallinen pystyy aiheuttamaan velkojilleen tuntuvia vahinkoja, esim. salaamalla tai hävittämällä omaisuuttaan taikka viivyttämällä sen saamista konkurssipesän hallintaan. Velkojille on tärkeää, että konkurssimenettely kestää mahdollisimman lyhyen ajan ja velkojat saavat jako-osuutensa nopeasti. Myös harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuminen edellyttää, että velallista vastaan on tarvittaessa käytettävissä tehokkaita pakkokeinoja.

Nykyisin niskoitteleva velallinen on määrätävä vankeuteen, kunnes hän täyttää velvollisuutensa (konkurssisäännön 18.1 §). Jos velallinen jatkaa niskoittelua oltuaan siitä kaksi kuukautta vangittuna, hänet on tuomittava konkurssivelallisen niskoittelusta vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Konkurssisäännön kumoamisen myötä velallisen niskoittelu poistuu. Siten, vaikka painostusvankeus nykyisin kestää enintään kaksi kuukautta, pykäläehdotus ei tosiasiassa pidennä vapauden riiston mahdollista enimmäiskestoja niin paljon kuin perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan.

Konkurssivelallinen voidaan määrätä painostusvankeuteen myös useiden muiden maiden lainsäädännön mukaan. Tällaisia säännöksiä sisältyy muun muassa Ruotsin, Norjan, Tanskan, Saksan ja Itävallan lainsäädäntöön. Painostusvankeudelle ehdotettu enimmäispituus ei poikkea näiden muiden maiden sääntelystä. Vain Ruotsissa on säädetty meillä ehdotettua lyhyempi enimmäiskesto.

Konkurssin nopea loppuunsaattaminen edellyttää velallisen asianmukaista myötävaikutusta. Jos sellaista ei ole, pakkokeinoin on voitava turvautua. Painostusvankeus ei ole tehokas uhka asianmukaisen menettelyn turvaamiseksi, jos sen enimmäiskesto on lyhyt. Lyhytkestoinen vapaudenmenetys -mahdollisuus voi johtaa epätoivottuun laskelmointiin. Lakivaliokunta katsoo, ettei ehdotettua kuuden kuukauden enimmäiskestoja ole tässä yhteydessä asianmukaista lyhentää, varsinkin kun vuodelta 1948 olevan oikeudenkäymiskaaren säännöksen perusteella niskoitteleva todistaja voidaan tuomita enintään

kuuden kuukauden pituiseen painostusvankeuteen.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta edellyttää, että valtioneuvoston piirissä otetaan samanaikaisesti arvioitavaksi konkurssivelalliseen ja niskoitteluvaan todistajaan kohdistuvan painostusvankeuden kestoajaksi ja näiden säännösten suhde perus- ja ihmisoi-keuksiin.

Velallisen kuuleminen. Perustuslakivaliokun-
nan lausunnossa kiinnitetään myös huomiota
3 momentin säännökseen, jonka nojalla velal-
liselle voidaan asettaa uhkasakko ja velallista
koskeva vangitsemisvaatimus käsitellä, vaikka
hänelle ei ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi.
Edellytyksenä on, että asia on kiireellinen eikä
velallinen ole tavoitettavissa. Kuulemismahdol-
lisuuden varaaminen on erityisesti vapaudenriis-
totilanteissa varsin olennainen oikeusturvan tae,
josta voidaan poiketa vain hyvin painavista syis-
tä. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilön
pysyttelemisen tavoittamattomissa on konkurs-
simenettelyn sääntely-yhteydessä tällainen pe-
ruste, mutta käsittelyn kiireellisyys sen sijaan
perusteena ei välttämättä ole asianmukainen
etenkään henkilön vangitsemisasiassa.

Lakivaliokunta toteaa, että kiireellisyys lei-
maa koko konkurssiprosessia ja pakkokeinoin
turvaututaan juuri sen vuoksi, etteivät asiat jää
määräämättömiksi ajoiksi selvittämättä. Sen
vuoksi kiireellisyys-kriteerille ei jää itsenäistä
sisältöä.

Ehdotuksessa oleva toinen edellytys "ei ole
tavoitettavissa" voi antaa kuvan varsin alhaises-
ta kynnyksestä päättää vangitsemisesta velallis-
ta kuulematta, vaikka sitä ei ole tarkoitettu. Va-
liokunta katsoo, että ilmaisu "velallinen pakoile-
lee tai on tietymättömissä" kuvaa paremmin si-
tä, että velallista on ensin yritetty tavoittaa ko-
toa, työpaikalta taikka muusta paikasta, jossa
hän normaalisti on ollut tavoitettavissa, ja olo-
suhteista on käynyt ilmi, että velallinen tietoi-
sesti pyrkii välttämään velvollisuuksiaan. Ilmai-
suun sisältyy myös se mahdollisuus, että velal-
linen saattaa olla aikeissa siirtyä ulkomaille tai
olla ulkomailla tietymättömissä.

Valiokunta ehdottaakin, että 3 momentissa
vangitsemisvaatimuksen käsittelemiselle velal-
lista kuulematta asetetaan edellytykseksi, että
velallinen pakoilee tai on tietymättömissä. Näin
kirjoitettuna säännös vastaa asiallisesti niitä
pakkokeinolain 1 luvun 15 §:n 3 momentissa tar-
koitettuja tilanteita, joissa vangittavaksi vaadi-
tulle, jota ei ole pidätetty, ei ole tarpeen varata
tilaisuutta tulla kuulluksi.

5 luku. Konkurssipesään kuuluva omaisuus

7 §. Omistuksenpidätys ja takaisinotto-oikeus.
Pykälän mukaan edellisen pykälän (6 §) sään-
nökset koskevat tietyin varauksin myös irtainta
omaisuutta, johon omaisuuden luovuttajalla on
omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon perus-
tuva oikeus.

Pykälän alussa käytetty kirjoitustapa on osoit-
tautunut vaikealukuiseksi. Valiokunta ehdottaa
lakiteknisen korjauksen tekemistä pykälään.

7 luku. Menettely tuomioistuimessa

*3 §. Toimivaltainen tuomioistuin muussa kon-
kurssia koskevassa asiassa.* Pykälässä on ny-
kyistä seikkaperäisemmät säännökset niistä
asioista, jotka kuuluvat konkurssiin asettamisesta
päättäneen tuomioistuimen toimivaltaan.

Pykälätekstissä on jäänyt ottamatta huo-
mioon, että julkisoikeudelliset saatavat, kuten
verosaatavat ja eräät lakisääteiset vakuutusmak-
susaatavat, vahvistetaan ja maksuunpannaan ja
niitä koskevat valitukset käsitellään edelleenkin
samassa menettelyssä ja järjestyksessä kuin kon-
kurssin ulkopuolella. Tämän periaatteen huo-
mioon ottamiseksi valiokunta ehdottaa, että py-
kälän 1 momentin 3 kohtaa muutetaan niin, et-
teivät konkurssituomioistuimen toimivaltaan
kuulu muussa menettelyssä ratkaistavat asiat.

Pykälän 2 momentissa on havaittu kirjoitus-
virhe, sana "toiseen" on korvattava sanalla "toi-
sen".

9 luku. Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito

2 §. Velallisselvitys. Pykälässä on säännökset
velallisselvityksen laatimisesta.

Valiokuntakäsittelyn aikana on havaittu, että lakiehdotuksen säännökset pesäluettelon ja velallisselvityksen toimittamisesta poikkeavat toisistaan. On kuitenkin asianmukaista, että suurimmat velkojat saavat molemmat asiakirjat ilman eri pyyntöä, koska asiakirjat liittyvät toisiinsa ja ne on laadittava samassa määräajassa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 3 momentin tarkistamista.

Tässä yhteydessä useat asiantuntijat ovat huomauttaneet, että pesäluettelon pitää olla konkurssin jälkeenkin saatavissa joltain viranomaiselta. (Pesäluettelonhan osalta nykytilanne muuttuu siten, että tuomioistuimen kontrollista luovutaan, kun pesänhoitajan ei enää tarvitse toimittaa pesäluetteloa tuomioistuimelle.) Valiokunnalle on ilmoitettu, että konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettua asetusta on tarkoituksena täydentää säännöksillä siitä, että pesänhoitajan on aina toimitettava pesäluettelo ja velallisselvitys konkurssiasiamiehelle.

12 luku. Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen

6 §. Saatavan valvonta. Pykälän mukaan valvontapäivään mennessä tuomioistuimelle ilmoitettu saatava katsotaan valvotuksi määräajassa.

Ilmaisu "valvontapäivään mennessä" on epätarkka. Valiokunta ehdottaa sanonnan tarkistamista niin, että pykälässä käytetään ilmaisua "viimeistään valvontapäivänä".

16 §. Jälkivalvonta. Pykälässä on uudet säännökset jälkivalvonnasta ja siitä perittävästä maksusta. Jälkivalvontamaksun tarkoituksena on turvata se, että valvonnat toimitetaan määräajassa. Tämän vuoksi maksu peritään, vaikka velkoja ei saisi jako-osuutta tai maksu ylittäisi jako-osuuden määrän. Maksua ei kuitenkaan voida periä, jos velkojalle ei ole ilmoitettu valvonnasta tai jos saatavan valvomatta jättämiselle on ollut laillinen este.

Perimättäjättämissäännökset ovat ahtaat. Maksun perimättä jättäminen ei ole mahdollista, vaikka siihen olisi velkojan olosuhteista johtuvia kohtuusyitä. Maksun suuruus voi esimerkiksi olla yksityishenkilön maksukykyyn näh-

den liian suuri, ja jako-osuuden saaminen voi olla hänen toimeentulonsa kannalta erityisen tärkeää.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään säännös, jonka perusteella pesänhoitajan on tietyin edellytyksin jätettävä perimättä maksu yksityishenkilöltä.

13 luku. Jakoluetteloehdotus ja jakoluettelon vahvistaminen

Tuomioistuimen toimivalta jakoluetteloa vahvistettaessa. Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota luvun säännösehdoituksista johtuvaan periaatteelliseen muutokseen: etuoikeuksien virallistutkinta ei enää kuuluisi tuomioistuimelle. Lakiin perustumatonkin etuoikeusvaatimus olisi siten pakko hyväksyä tuomioistuimessa, kun se vahvistaa jakoluettelon, jos pesänhoitaja valvontoja läpi käydessään ei olisi havainnut laitonta etuoikeusvaatimusta eikä velkojakaan olisi kiinnittänyt siihen huomiota.

Käytännössä on epätodennäköistä, että pesänhoitaja hyväksyisi jonkin saatavan etuoikeutetuksi, vaikka se ei sellainen ole. Etuoikeuksia on nykyisin vain vähän, ja pesänhoitajan on merkittävä jakoluetteloehdotukseen saatavien etuoikeus (13 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta), joten asia tulee valvonnoista esiin silloinkin, kun saatavia on huomattava määrä. Velkoja ei siis saa etuoikeutta pelkästään sillä perusteella, että on valvontakirjelmässään sitä vaatinut.

Lakitekstiä on kuitenkin aiheellista täydentää sen varalta, että velkojan etuoikeusvaatimus on jäänyt pesänhoitajalta kokonaan huomaamatta. Muutokset ovat tarpeen 13 luvun 3 ja 16 §:ssä.

3 §. Lausuma pesänhoitajan esittämästä riitautuksesta. Pykälän mukaan velkoja voi antaa lausuman pesänhoitajan esittämästä riitautuksesta, joka koskee velkojan saatavaa.

Edellisessä jaksossa esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa pykälän tarkistamista niin, että riitautuksen sijasta velkoja voi lausua kaikilta osin omasta saatavastaan ja valvonnastaan. Esimerkiksi jälkivalvontamaksua koskeva erimielisyys voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi jakoluettelon yhteydessä. Tuomioistuin

ratkaisee myös tällaiset valvontoja koskevat erimielisyydet, kuten 13 luvun 9 §:n 2 momentista käy ilmi.

Muutoksen johdosta myös pykälän otsikkoa on tarkistettava.

9 §. Saatavan hyväksyminen. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi mm., että jos saatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely on jo vireillä, jako-osuus saatavalle vahvistetaan sen määrän perusteella, joka oikeudenkäynnissä tai muussa menettelyssä määrätään.

Valiokunta viittaa edellä 7 luvun 3 §:n kohdalla esitettyyn periaatteeseen julkisoikeudellisia saatavia koskevien asioiden oikeuspaikasta. Sen johdosta valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin tarkentamista niin, että erikseen todetaan saatavaa koskevan oikeudenkäynnin voivan jo olla vireillä *yleisessä tuomioistuimessa tai asian voivan olla käsiteltävänä muussa menettelyssä.*

16 §. Vahvistetun jakoluettelon oikaiseminen ja muuttaminen. Pykälän mukaan tuomioistuin voi pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta ottaa jakoluettelossa huomioon saatavan, joka on velkojasta riippumattomasta syystä jäänyt käsitelyssä tapahtuneen virheen, laiminlyönnin tai muun sellaisen syyn vuoksi ottamatta huomioon.

Edellä jaksossa "*Tuomioistuimen toimivalta jakoluetteloa vahvistettaessa*" esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin täydentämistä siten, että tuomioistuin voi ottaa jakoluettelossa huomioon paitsi saatavan myös etuoikeuden, joka on velkojasta riippumattomasta syystä jäänyt ottamatta huomioon.

14 luku. Konkurssipesän hallinto

5 §. Pesänhoitajan tehtävät. Pykälässä luetellaan pesänhoitajan tehtävät.

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty näkemys, että pesänhoitajan pitäisi voida saada tehtäviensä hoitamiseen virka-apua poliisilta.

Poliisilain 40 §:n mukaan poliisi voi antaa virka-apua yksityiselle, jos se on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oi-

keuden loukkaus on ilmeinen. Virka-apun edellytyksenä on, että yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisivaltuuksien käyttöä. Tällainen yksityinen taho voi olla myös konkurssipesä. Joihinkin erityislakeihin on selvytyden vuoksi otettu säännökset virka-apun myöntämisestä. Valiokunta pitää tällaisen säännöksen lisäämistä konkurssilakiin perusteltuna ja ehdottaa, että sellainen lisätään pykälän 3 momentiksi.

15 luku. Velkojen päätösvallan käyttäminen

11 §. Velkojen päätöksen kumoaminen ja muuttaminen. Pykälän 1 momentissa on viittaus luvun 9 §:ään. Viittauksen pitäisi kuitenkin kohdistua 10 §:ään, joten valiokunta ehdottaa tällaisen korjauksen tekemistä.

17 luku. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoito ja myynti sekä panttivelkojaa koskevat säännökset

11 §. Panttivelkojan oikeus panttiomaisuuden muuttamiseen rahaksi. Pykälän 3 momentin mukaan, jos velkoja on 1 tai 2 momentin vastaisesti ryhtynyt toimiin pantin muuttamiseksi rahaksi, tuomioistuin voi konkurssipesän vaatimuksesta kieltää tai keskeyttää toimet taikka määrätä turvaamistoimesta, jos määräyksen antaminen on pesän oikeuksien turvaamiseksi tarpeen.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että 3 momentissa mainittujen "turvaamistointien" osalta jää epäselväksi, tarkoitetaanko sillä viittausta oikeudenkäymiskaaren 7 luvun turvaamistoisäännöstöön, jolloin sovellettaviksi voisivat tulla esim. tuossa luvussa hakijataholle säädetty hakijavakuuden asettamisvaatimus ja hakijatahon ns. ankara vahingonkorvausvastuu.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan taroituksena ei ole viitata oikeudenkäymiskaaren 7 lukuun. Po. pykälä on itsenäinen, vaikka samoja turvaamistoimia kuin oikeudenkäymiskaaressa, kuten takavarikkoa, voidaan käyttää. Jotta asiasta ei syntyisi epäselvyyttä, valiokunta ehdottaa säännöksen sanamuodon tarkistamista.

19 luku. Konkurssipesän lopputilitys ja jälkiselvitys

4 §. Lopputilityksen hyväksyminen. Pykälän 2 momentin mukaan pesäinhoitajan on ilmoitettava lopputilityksen hyväksymisestä Oikeusrekisterikeskukselle. Käytännön tarpeita silmällä pitäen valiokunta ehdottaa momentin täydentämistä säännöksellä, jonka mukaan oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä.

21 luku. Sovinto

3 §. Sovinnon vahvistaminen. Pykälän mukaan tuomioistuimen on velallisen vaatimuksesta laissa säädettyjen edellytysten vallitessa vahvistettava sovinto.

Ehdotuksen mukaan velkoja joutuu eräissä tilanteissa hyväksymään sovinnon, jos hänelle turvataan vähintään sama jako-osuus kuin minä hän saisi konkurssissa. On kuitenkin mahdollista, että tällaisen velkojan asema muodostuu myöhemmin sovinnon takia muita huonommaksi, kun velkoja ei voi velallisen vaurastuttua periä saamatta jäänyttä osaa saatavastaan. Lakiehdotus ei myöskään estä vahvistamasta sovintoa, jonka mukaan sovintoa vastustavat velkojat saisivat pienemmän jako-osuuden kuin muut velkojat.

Valiokunta katsoo, että myös sovinnossa lähtökohtana tulee olla velkojen yhdenvertainen kohtelu. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 2 momentti, jossa sovinnon vahvistamisen esteeksi säädetään se, että sovinto loukkaa sitä vastustaneen velkojan tasa-arvaisuutta muihin velkoihin nähden tai on hänen kannaltaan kohtuuton.

22 luku. Kuulutus, ilmoitukset ja konkurssirekisteri

3 §. Kuulutus ja ilmoitukset konkurssivalvonnasta. Pykälässä on konkurssivalvonnan kuuluttamista ja ilmoittamista koskevat menettelysäännökset.

Valiokuntakäsittelyn aikana on havaittu, että vanhentumislainsäädännön uudistamisen yhtey-

dessä käyttöön otettavan kuulutusrekisterin johdosta tarvitaan säännökset myös siitä, miten rekisteriin aiotut tiedot konkurssivalvonnasta saadaan rekisteriin, kun valvonta ei enää perustu tuomioistuimen päätökseen. Tarkoituksena on, että kun pesäinhoitaja ilmoittaa tuomioistuimelle konkurssivalvonnasta (12:5.2 §), tuomioistuin merkitsee päivämäärän asianhallintajärjestelmäänsä, josta tieto siirtyy rekisteriin. Tätä varten valiokunta ehdottaa uuden 4 momentin lisäämistä pykälään.

24 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

2 §. Siirtymäsäännökset. Pykälän 9 momentin b kohdan mukaan konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoitoa ja myyntiä sekä panttivelkojaa koskevia 17 luvun säännöksiä sovelletaan kahta pykälää lukuun ottamatta, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa, kuitenkin niin, että 7 §:n 2 momenttia ei sovelleta kustannuksiin, jotka ovat aiheutuneet omaisuuden hoidosta ennen lain voimaantuloa.

Asiantuntijakuulemisessa pykälään sisältyvää taannehtivuutta on pidetty epäasianmukaisena, koska sovellettavat säännökset muuttuvat.

Esityksen lähtökohtana on yleisesti, että uuden lain säännöksiä ryhdytään soveltamaan mahdollisimman laajalti myös konkurssissa, jotka ovat alkaneet ennen lain voimaantuloa. Tämä on tarkoituksenmukaista sen vuoksi, ettei pesäinhoitaja joudu noudattamaan erilaisia menettelytapoja samaan aikaan selvitettävänä olevissa konkurssissa.

Edellä lausutun mukaisesti tarkoituksena on myös ollut, että lain voimaantullessa vireillä olevissa konkurssissa, joissa on vielä realisoimattomia panttiomaisuutta, uusia säännöksiä sovelletaan, jos omaisuus myydään lain voimaantulon jälkeen. Tämä käy selkeästi ilmi siirtymäsäännösten perusteluista, mutta ei sen sijaan varsinaisesta siirtymäsäännöksestä. Valiokunta ehdottaakin 9 momentin b kohdan muuttamista niin, että siinä viitataan koko 7 §:ään. Tällöin ennen lain voimaantuloa syntyneisiin myyntikustannuksiin sovelletaan voimassa olevaa konkurssisäännön 80 §:ää.

13. Laki kaupparekisterilain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunta on juuri saanut käsiteltäväkseen hallituksen esityksen HE 153/2003 vp laiksi konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Uuteenkin esitykseen sisältyy, samoin kuin nyt käsiteltävänä olevaan asiaan, ehdotus kaupparekisterilain 19 §:n muuttamisesta. Kun jälkimmäisessä ehdotuksessa ehdotetaan laajempia muutoksia 19 §:ään ja kun tarkoituksena on, että esitykseen sisältyvät lait tulevat voimaan samaan aikaan konkurssilainsäädännön kanssa, valiokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä 13. lakiehdotus hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 2.—12. ja 14.—18. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 13. lakiehdotus hylätään,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset**1.****Konkurssilaki**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku**Yleiset säännökset**

1—6 §
(Kuten HE)

2 luku**Konkurssiin asettamisen edellytykset**

1—5 §
(Kuten HE)

3 luku**Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset**

1 §
(Kuten HE)

2 §**Vilpittömän mielen suoja**

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Maksu, joka suoritetaan velalliselle konkurssin alettua, on pätevä, paitsi jos maksun suorittaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, ettei velallisella ollut oikeutta ottaa vastaan maksua. Jos maksu on suoritettu ennen kuin konkurssin alkamisesta on kuulutettu, maksun suorittajan katsotaan olleen vilpittömässä mielessä, jollei muuta näytetä. Jos maksu on suoritettu kuulutuksen jälkeen, maksun suorittajan ei katsota olleen vilpittömässä mielessä, jollei muuta näytetä.

3—12 §
(Kuten HE)

4 luku

Velallisen asema konkurssissa

1—3 §
(Kuten HE)

4 §

Velalliselle tulleet viestit ja muut lähetykset

Pesähoitajalla on oikeus ilman velallisen suostumusta ottaa haltuunsa ja avata velalliselle osoitetut *tämän taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvittämiseen liittyvät* kirjelähetykset ja muut viestit sekä paketit. (*Poist.*)

Pesähoitajan pyynnöstä postiyrityksen on luovutettava velalliselle tulleet postipalvelulain (313/2001) 3 §:ssä tarkoitetut, *tämän taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvittämiseen liittyvät* kirjelähetykset ja postipaketit pesähoitajalle tai toimitettava ne pesähoitajan ilmoittamaan osoitteeseen.

5—10 §
(Kuten HE)

11 §

Pakkokeinot velallista kohtaan

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta pesähoitajan vaatimuksesta on varattava velalliselle tilaisuus tulla kuulluksi. Jos (*poist.*) velallinen *pakoilee tai on tietymättömissä*, uhkasakko voidaan määrätä ja vangitsemisvaatimus käsitellä, vaikka velalliselle ei ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi. Tuomioistuimen tulee huolehtia siitä, että velalliselle ilmoitetaan heti uhkasakosta taroitukseseen soveltuvalla tavalla. Vangitsemisvaatimuksen käsittelystä ilman laillista estettä pois jäänyt velallinen saadaan määrätä vangittavaksi poissaolostaan huolimatta.

(4—6 mom. kuten HE)

12 ja 13 §
(Kuten HE)

5 luku

Konkurssipesään kuuluva omaisuus

1—6 §
(Kuten HE)

7 §

Omistuksenpidätys ja takaisinotto-oikeus

Mitä 6 §:ssä säädetään, koskee jäljempänä tässä luvussa säädetyin poikkeuksin myös irtainta omaisuutta, johon omaisuuden luovuttajalla (myyjällä) on omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon perustuva oikeus.

(2 mom. kuten HE)

8—11 §
(Kuten HE)

6 luku

Kuittaus konkurssissa

1—5 §
(Kuten HE)

7 luku

Menettely tuomioistuimessa

1 ja 2 §
(Kuten HE)

3 §

Toimivaltainen tuomioistuin muussa konkurssissa koskevassa asiassa

Tuomioistuin, joka on päättänyt konkurssiin asettamisesta tai jonne asia on siirretty, on toimivaltainen käsittelemään myös tässä laissa tarkoitettut:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) konkurssissa riitautetun saatavan määrää ja perustetta (*poist.*) koskevat asiat, *paitsi jos*

saatava vahvistetaan muussa menettelyssä, sekä etuoikeutta koskevat kysymykset;

(4—8 kohta kuten HE)

Jos velallinen kuuluu konserniin, 1 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittely voidaan konkurssin alettuakin siirtää tuomioistuimeen, joka on toimivaltainen käsittelemään *toisen* samaan konserniin kuuluvan velallisen konkurssiasian. Päätökseen, jolla asia on siirretty, ei saa hakea muutosta valittamalla.

(3 mom. kuten HE)

4—15 §
(Kuten HE)

8 luku

Pesänhoitaja

1—11 §
(Kuten HE)

9 luku

Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito

1 §
(Kuten HE)

2 §

Velallisselvitys

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Pesänhoitajan on toimitettava velallisselvitys syyttäjälle ja velalliselle sekä *suurimmille velkojille ja pyynnöstä muillekin velkojille*. Pynnöstä velallisselvitys on toimitettava myös esitutkintaviranomaiselle.

(4 mom. kuten HE)

3—5 §
(Kuten HE)

10 luku

Konkurssin raukeamisen edellytykset

1—7 §
(Kuten HE)

11 luku

Julkisselvitys

1—6 §
(Kuten HE)

12 luku

Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen

1—5 §
(Kuten HE)

6 §

Saatavan valvonta

(1 mom. kuten HE)

Viimeistään valvontapäivänä tuomioistuimelle ilmoitettu saatava katsotaan valvotuksi määräajassa. Velkojan valvontapäivän jälkeen ilmoittama saatava voidaan ottaa huomioon vain jälki-valvonnasta säädettyin edellytyksin.

(3 mom. kuten HE)

7—15 §
(Kuten HE)

16 §

Jälkivalvonta

Velkoja voi valvoa saatavansa tai esittää lisävaatimuksen vielä valvontapäivän jälkeen (*jälki-valvonta*), jos velkoja suorittaa konkurssipesälle maksun, jonka suuruus on yksi prosentti valvotun saatavan tai lisävaatimuksen määrästä. Mak-su on kuitenkin aina vähintään 600 ja enintään 6 000 euroa. Jollei velkojalle ole ilmoitettu val-

vonnasta tai saatavan valvomatta jättämiselle on ollut laillinen este, maksua ei saa periä. *Maksua ei myöskään saa periä, jos velkoja on yksityishenkilö ja maksun periminen olisi hänen olosuhteensa huomioon ottaen kohtuutonta.*

(2 ja 3 mom. kuten HE)

17 §
(Kuten HE)

13 luku

Jakoluetteloehdotus ja jakoluettelon vahvistaminen

1 ja 2 §
(Kuten HE)

3 §

Lausuma pesänhoitajan jakoluetteloehdotuksesta

Velkoja voi antaa lausuman pesänhoitajan *jakoluetteloehdotuksesta siltä osin kuin se* koskee velkojan saatavaa *tai valvontaa*. Lausuma on toimitettava pesänhoitajalle hänen asettamassaan määräajassa, joka ei saa olla pidempi kuin yksi kuukausi jakoluetteloehdotuksen valmistuspäivästä.

4—8 §
(Kuten HE)

9 §

Saatavan hyväksyminen

(1 mom. kuten HE)

Jos velkojan saatava on riitautettu, velkojan oikeus jako-osuuteen määräytyy riitautuksesta annetun ratkaisun mukaisesti. Jos saatavaa koskeva oikeudenkäynti (*poist.*) on jo vireillä yleisessä tuomioistuimessa tai asia käsitellään muussa menettelyssä, jako-osuus saatavalle vah-

vistetaan sen määrän perusteella, joka oikeudenkäynnissä tai muussa menettelyssä määrätään.

10—15 §
(Kuten HE)

16 §

Vahvistetun jakoluettelon oikaiseminen ja muuttaminen

(1 mom. kuten HE)

Pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta tuomioistuin voi ottaa jakoluettelossa huomioon saatavan *tai etuoikeuden*, joka on velkojasta riippumattomasta syystä jäänyt käsittelyssä tapahtuneen virheen, laiminlyönnin tai muun sellaisen syyn vuoksi ottamatta huomioon. Jakoluetteloa voidaan muuttaa vastaavasti, jos velkojalle on takaisinsaannin perusteella syntynyt tarve valvoa saatavansa tai jos saatava ei muun syyn vuoksi ollut eikä sen pitänytkään olla velkojan tiedossa ennen jakoluettelon vahvistamista.

(3 mom. kuten HE)

17 §
(Kuten HE)

14 luku

Konkurssipesän hallinto

1—4 §
(Kuten HE)

5 §

Pesänhoitajan tehtävät

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Pesänhoitajalla on tehtävänsä suorittamiseksi oikeus saada poliisilta poliisilain (493/1995) 40 §:ssä tarkoitettua virka-apua. (Uusi 3 mom.)

6—14 §
(Kuten HE)

15 luku

Velkojen päätösvallan käyttäminen1—10 §
(Kuten HE)

11 §

Velkojen päätöksen kumoaminen ja muuttaminen

Tuomioistuin voi velallisen tai velkojan hakemuksesta kumota velkojen päätöksen tai, jos se on asian laadun vuoksi mahdollista, muuttaa sitä, jos päätös ei ole syntynyt oikeassa järjestyksessä ja menettelyn virheellisyys on voinut vaikuttaa lopputulokseen tai virhettä voidaan muuten pitää merkittävänä taikka jos päätös on 10 §:n vastainen.

(2 mom. kuten HE)

12 §
(Kuten HE)

16 luku

Konkurssipesän kirjanpito ja velat1—3 §
(Kuten HE)

17 luku

Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoito ja myynti sekä panttivelkojaa koskevat säännökset1—10 §
(Kuten HE)

11 §

Panttivelkojan oikeus panttiomaisuuden muuttamiseen rahaksi

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos velkoja on 1 tai 2 momentin vastaisesti ryhtynyt toimiin pantin muuttamiseksi rahaksi, tuomioistuin voi konkurssipesän vaatimuksesta kieltää tai keskeyttää toimet taikka määrätä muusta toimenpiteestä, joka on pesän oikeuksien turvaamiseksi tarpeen.

(4 mom. kuten HE)

12—17 §
(Kuten HE)

18 luku

Jako-osuuksien maksaminen1—11 §
(Kuten HE)

19 luku

Konkurssipesän lopputilitys ja jälkiselvitys1—3 §
(Kuten HE)

4 §

Lopputilityksen hyväksyminen

(1 mom. kuten HE)

Pesänhoitajan on ilmoitettava lopputilityksen hyväksymisestä Oikeusrekisterikeskukselle. Oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä.

5—9 §
(Kuten HE)

20 luku

Vahingonkorvausvelvollisuus1—5 §
(Kuten HE)

21 luku

Sovinto

1 ja 2 §
(Kuten HE)

3 §

Sovinnon vahvistaminen

(1 mom. kuten HE)

Sovintoa vastustaneen velkojan vaatimukselta sovintoa ei kuitenkaan voida vahvistaa, jos sovinto loukkaa velkojen yhdenvertaisuutta tai on muutoin hänen kannaltaan kohtuuton. (Uusi 2 mom.)

4 §
(Kuten HE)

22 luku

Kuulutus, ilmoitukset ja konkurssirekisteri

1 ja 2 §
(Kuten HE)

3 §

Kuulutus ja ilmoitukset konkurssivalvonnasta

(1—3 mom. kuten HE)

Tuomioistuimen on huolehdittava konkurssivalvontaa koskevien tietojen toimittamisesta kuulutusrekisteriin merkitsemistä varten. (Uusi 4 mom.)

4—7 §
(Kuten HE)

23 luku

Erinäiset säännökset

1 ja 2 §
(Kuten HE)

24 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §
(Kuten HE)

2 §

Siirtymäsäännökset

(1—8 mom. kuten HE)

9. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoitoa ja myyntiä sekä panttivelkojaa koskevia 17 luvun säännöksiä sovelletaan 10 ja 12 §:ää lukuunottamatta, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa, kuitenkin niin, että:

(a kohta kuten HE)

b. 7 §:ää ei sovelleta kustannuksiin, jotka ovat aiheutuneet omaisuuden hoidosta ennen lain voimaantuloa;

(c ja d kohta kuten HE)

(10—13 mom. kuten HE)

3 §
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että konkurssi-asiamiehen toimistolle varataan vii-

meistään vuoden 2005 talousarvioesityksessä uuden julkisselvityssäännösten käytännön toteutusta varten tarpeelliset ja riittävät määrärahat.

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tuija Brax /vihr	Tero Rönni /sd
vpj.	Susanna Rahkonen /sd	Petri Salo /kok
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Pertti Salovaara /kesk
	Reijo Kallio /sd (osittain)	Minna Sirnö /vas
	Petri Neittaanmäki /kesk	Timo Soini /ps
	Lauri Oinonen /kesk	Marja Tiura /kok
	Heli Paasio /sd	Jutta Urpilainen /sd
	Lyly Rajala /kok	Jan Vapaavuori /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaisa Vuorisalo.